
SVEĆENIK – SVJEDOK NADE

Anton Tamarut, Zagreb

Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu
e-mail: tamaruta@theo.kbf.hr

UDK: 241.3.07 : 241.83
Stručni rad
Primljeno 10/2008.

Sažetak

Autor na početku podsjeća kako Crkva uvijek treba odgovarati na znakove vremena, te u tom kontekstu ističe kako je u ovome vremenu, obilježenom nedostatkom nade, potrebno da se svećenik poistovjeti s evanđeljem nade te tako postane njegovim vjernim glasnikom i svjedokom.

Svećenikovo svjedočenje nade autor promatra ponajprije u kontekstu ekleziologije zajedništva. U radu je naime naglašeno kako je upravo zajedništvo životni prostor nade. Ono je prema autoru važna poveznica između ministerijalnog svećeništva i kršćanske nade. Svećenik je, naime, zaređen da bude na službu zajednici. On je, dakle, po pozivu i poslanju čovjek zajedništva, osoba koja u jedinstvu s Kristom gradi bliske i prijateljske odnose među ljudima, u službi je jedinstvene Isusove želje iskazane u velikosvećeničkoj molitvi: "da svi budu jedno kao što si ti Oče, u meni i ja u tebi" (Iv 17, 21). Kršćanska nada je također bitno određena dimenzijom zajedništva. To je nada odnosa. Ona nastaje, raste i razvija se isključivo u odnosima, u odnosu prema Bogu i u odnosima prema drugim ljudima. Kvaliteta nade u uzročnoj je i posljedičnoj vezi s kvalitetom čovjekovih odnosa s Bogom i s bližnjima. Kako svećenički život, tako i nada kao životni odnos ljubavi i vjernosti svoj izvor ima u otajstvu trojstvene Božje ljubavi, u njoj i od nje živi, u njoj nalazi svoj smisao i konačni eshatološki cilj. Svećeništvo i kršćanska nada, jedno i drugo, u Isusu Kristu nalaze svoje životno središte i svoj eshatološki obzor.

Na kraju, ističući upravo eshatološku dimenziju eklezijalnog zajedništva, autor zaključuje kako za svećenika nadati se, znači u prvom redu, nikad ne posustati, u milosnom zajedništvu s Kristom graditi u Crkvi i u svijetu, s vjericima i sa svim ljudima dobre volje, zajedništvo ljubavi, radosti i mira, unositi u sve oblike i strukture pastoralnog života i rada onu otvorenost, toplinu i iskrenost odnosa koja postoji u zajedništvu trojedinoga Boga.

Ključne riječi: svećenik, nada, Crkva, Presveto Trojstvo, Isus Krist, ekleziologija zajedništva, eshatološko zajedništvo, novi čovjek, novo nebo i nova zemlja.

SVE VEĆA POTREBA ZA NADOM

“Život i služba svećenika uvijek se događaju u povijesnom sklopu koji je od vremena do vremena bremenit novim problemima i neotkrivenim sadržajima.”¹ Redovito povijesne i društvene prilike ili kulturalno ozračje unutar kojeg Crkva vrši svoje poslanje nameću potrebu da se pojedini segmenti svećeničke službe jasnije i snažnije istaknu i profiliraju. Svećeništvo se doduše ne rađa iz povijesti, nego iz nepromjenljive volje Gospodnje. “No, ono se ipak sučeljuje s povijesnim okolnostima i - premda ostajući uvijek sebi vjerno - uobličuje se u određenosti izbora, također po kritičkom odnosu i traženju evanđeoskih odgovora na ‘znakove vremena’.”² Radi se, dakle, u prvom redu o sluhu za znakove vremena na koje snagom nepromijenjenoga smisla i sadržaja apostolske službe svećenici trebaju spremno i uvjerljivo odgovoriti, na suvremen i evanđelju primjeren način. Ako naime žele uspješno i ustrajno usmjeriti vlastiti život tako da njihova služba i njihovo svjedočenje budu doista plodni za Kraljevstvo Božje, oni ne smiju te znakove ignorirati, već ih trebaju razborito prosuđivati i tumačiti u svjetlu vjere.³

Vrijeme u kojem živimo obilježeno je nedostatkom nade. Teologija nade iz šezdesetih godina prošlog stoljeća, kada se pod istim naslovom pojavila knjiga njemačkog teologa Jürgena Moltmanna,⁴ ni najmanje nije izgubila na svojoj aktualnosti i

¹ Kongregacija za kler, *Direktorij za službu i život prezbitera*, Ika, Zagreb, 1994., br. 34.

² Isto. Usp. Ivan Pavao II., *Dat ću vam pastire (Pastores dabo vobis)*, Nadbiskupski duhovni stol - Glas Koncila, Zagreb, 1992.: “Svakako da ‘postoje bitne svećeničke oznake koje se ne mijenjaju: svećenik sutrašnjice neće trebati manje nalikovati Kristu od svećenika današnjice... i u trećem će se tisućljeću svećenički poziv nastaviti kao poziv na življenje jedinoga i trajnoga Kristova svećeništva’. Isto tako zasigurno se i život i svećenička služba moraju ‘prilagoditi svakom vremenu i svakom životnom ozračju... S naše se strane moramo pokušati otvoriti koliko je moguće više prosvjetljenju Duha Svetoga kako bismo otkrili usmjerenja sadašnjega društva, prepoznali najdublje duhovne potrebe, odredili najvažnije stvarne zadaće, pastoralne metode koje treba prilagoditi, i tako na primjeren način odgovoriti na čovjekova očekivanja” (br. 5).

³ Usp. *Direktorij za službu i život prezbitera*, br. 34.

⁴ Usp. J. Moltmann, *Theologie der Hoffnung. Untersuchungen zur Begründung und zu den Konsequenzen einer christlichen Eschatologie*, Ch. Kaiser/Gütersloher Verlagshaus GmbH, Gütersloh, 1997. (14. izdanje). Prvo izdanje izašlo je 1964. godine. Na hrvatski je djelo prevedeno 2008., dakle, 44 godine nakon prvog izdanja na njemačkom; usp. J. Moltmann, *Teologija nade. Istraživanja o temeljenju i posljedicama kršćanske eshatologije*, Ex libris, Rijeka, 2008.

važnosti. Potvrđuje to i najnovija enciklika pape Benedikta XVI. *U nadi spašeni (Spe salvi)*,⁵ slično kao i naslov knjige njegova prethodnika pape Ivana Pavla II. *Prijeći pragnade*.⁶ Nadu u naslovima svojih djela nemaju samo teolozi. Na potrebu nade danas pozivaju i ljudi iz vrha društvenoga i političkog života. Spomenimo samo najsvježiji primjer, knjigu predsjedničkog kandidata Demokratske stranke u Sjedinjenim Američkim Državama, Baracka Obame: *Odvažnost nade*.⁷ Čini se kao da se danas budućnosti više bojimo no što je želimo. Mnoge ljude muči nutarnja praznina i gubitak smisla života, izgledaju dezorijentirani, nesigurni, bez nade. I oni koji imaju zadovoljene materijalne potrebe, osjećaju se sve usamljenijima, prepuštenima samima sebi i lišenima ljudske topline i pomoći.⁸ Zabrinjavajući znakovi beznada koje se katkad očituje i u agresivnosti i nasilju nesumnjivo su za Crkvu velik izazov u smislu nove evangelizacije, koja u sebi uključuje poziv na onu nadu "koja se oslanja na Božja obećanja, na vjernost njegovoj Riječi i kojoj je neslomljiva sigurnost uskrsnuće Kristovo, njegova konačna pobjeda nad grijehom i smrću".⁹ Crkva, naime, osjeća kako današnjem čovjeku koji lako gubi razloge za život žurno treba navijestiti evanđelje nade, koje je ujedno i evanđelje života.¹⁰ Čovjekov je život bez nade besmislen i nepodnošljiv.

⁵ Benedikt XVI., *Spe salvi (U nadi spašeni)*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008. Enciklika je objavljena 30. studenoga, na blagdan sv. Andrije, apostola, godine 2007.

⁶ Usp. Ivan Pavao II. (con V. Messori), *Varcare la soglia della speranza*, Arnoldo Mondadori, Milano, 1994. Knjiga je iste godine prevedena i objavljena na hrvatskom jeziku: Ivan Pavao II., *Prijeći prag nade* (uredio V. Messori), Mozaik knjiga, Zagreb, 1994.

⁷ B. Obama, *Odvažnost nade. Razmišljanja o obnavljanju američkog sna*, Profil, Zagreb, 2008. Knjiga je objavljena u New Yorku, godine 2006. Hrvatsko izdanje ne navodi naslov izvornika.

⁸ Usp. Ivan Pavao II., *Crkva u Europi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., pogl. I, posebno br. 7-10. Radi se o apostolskoj pobudnici koja se temelji na rezultatima rada Druge posebne skupštine biskupske sinode za Europu, održane u Rimu, od 10. do 23. listopada 1999. godine. Tu se među ostalim kaže kako se izraz i plodovi egzistencijalne tjeskobe očituju osobito u dramatičnom opadanju broja rođenih, u opadanju broja zvanja za svećeništvo i posvećeni život, kao i u teškoći, ako ne i u izravnom odbijanju, da se donesu doživotne odluke, uključujući sklapanje braka (br. 8).

⁹ *Direktorij za službu i život prezbitera*, br. 35.

¹⁰ Tako u apostolskoj pobudnici *Crkva u Europi* čitamo kako se tijekom Druge posebne skupštine biskupske sinode za Europu postupno očitovala snažna težnja za nadom. "Ozbiljno i pomno analizirajući složenost kojom je označen kontinent, sinodski su oci uvidjeli kako se možda najžurnije pitanje, s kojim

Evandjelje nade treba međutim svoje poslužitelje, muževe i žene koji će ga propovijedati i živjeti, osobe koje će se s evandjeljem nade poistovjetiti i na taj ga način uvjerljivo svjedočiti. I tu, naime, vrijedi poznata misao pape Pavla VI., kako suvremeni čovjek “radije sluša svjedoke negoli učitelje, ili, ako sluša učitelje, sluša ih zato što su svjedoci”.¹¹ U novoj evangelizaciji o kojoj je tako često govorio papa Ivan Pavao II., svećenik je pozvan biti glasnikom, odnosno svjedokom nade. U tom smislu on treba “oživjeti svoju vjeru, svoju nadu i iskrenu ljubav prema Gospodinu tako da ga može staviti pred oči vjernicima i svim ljudima onakva kakav on jest: Osoba živa, očaravajuća, koja nas ljubi više od sviju jer je za nas dao svoj život” (usp. Iv 15,13). Istodobno, svećenik, “svjestan da svaka osoba na svoj način traži ljubav koja bi je ponijela iznad tijesnih granica njezine slabosti, sebičnosti i, nadasve, same smrti, proglašava da je Isus Krist odgovor na sve te tjeskobe”.¹²

U ovom ćemo radu svećeničko svjedočenje nade promatrati ponajprije u kontekstu ekleziologije zajedništva. Istaknut ćemo zajedništvo kao životni prostor nade i u tom kontekstu promišljati o svećeniku koji je u jedinstvu s Kristom osoba nade i koja se u služenju zajedništvu i prijateljstvu Kristovih vjernika, i svih ljudi, pokazuje i ostvaruje kao svjedok nade.

ZAJEDNIŠTVO - ŽIVOTNI PROSTOR NADE

Zajedništvo je temeljna poveznica između svećeništva i kršćanske nade. Svećenik je naime zaređen da bude na službu zajednici. On je, dakle, po pozivu i poslanju čovjek zajedništva, osoba koja u jedinstvu s Kristom gradi bliske i prijateljske odnose među ljudima, u službi je jedinstvene Isusove želje iskazane u velikosvećeničkoj molitvi: “da svi budu jedno kao što si ti Oče, u meni i ja u tebi” (Iv 17, 21). “Svećenički identitet, kao i svaki kršćanski identitet ima svoje izvorište u Presvetom Trojstvu, koje se objavljuje i samopriopćuje ljudima u Kristu,

se suočava i istok i zapad kontinenta, sastoji u sve većoj potrebi za nadom, zahvaljujući kojoj ćemo moći dati smisao životu i povijesti te nastaviti zajednički hod. Sva su razmišljanja na sinodi bila usmjerena prema tomu da se odgovori na tu potrebu počevši od *otajstva Krista i Trojstva*” (isto, br. 4).

¹¹ Pavao VI., *Evangelii nuntiandi* (8. prosinca 1975.), br. 41: AAS 68 (1976.), 31.

¹² *Direktorij za službu i život prezbitera*, br. 35.

uspostavljajući u njemu i po Duhu Svetomu Crkvu kao 'klicu i početak Kraljevstva'.¹³ Kršćanska nada je također bitno određena dimenzijom zajedništva. To je nada odnosa. Ona nastaje, raste i razvija se isključivo u odnosima, u odnosu prema Bogu i u odnosima prema drugim ljudima. Kvaliteta nade u uzročnoj je i posljedičnoj vezi s kvalitetom čovjekovih odnosa s Bogom i s bližnjima. Kako svećenički život, tako i nada kao životni odnos ljubavi i vjernosti svoj izvor ima u otajstvu trojstvene Božje ljubavi, u njoj i od nje živi, u njoj nalazi svoj smisao i konačni eshatološki cilj. Svećeništvo i kršćanska nada, jedno i drugo, u Isusu Kristu nalaze svoje životno središte i svoj eshatološki obzor.

Naime, u Kristu, novom Adamu, pojavilo se Kraljevstvo Božje, s njime je započelo novo nebo i nova zemlja. Objekt kršćanske nade jest upravo Novi čovjek ostvaren u Isusu Kristu, odnosno Novo nebo i nova zemlja kao svijet novih odnosa čovjeka s Bogom i ljudi međusobno. Novi čovjek u novom nebu i u novoj zemlji eshatološka je stvarnost, što će reći da ono što se potpuno ostvarilo u Kristu, u svakom čovjeku s kojim se Sin Božji svojim utjelovljenjem na neki način sjedinio¹⁴ postoji kao realna mogućnost. Riječ je o eshatološkoj nadi u konačno savršenstvo u Bogu, o nadi u vječno kraljevstvo koje se dovršava sudjelovanjem u životu Presvetog Trojstva.

U eshatološkoj perspektivi novog neba i nove zemlje Isus je osnovao svoju Crkvu kao dom ljubavi i nade za sve ljude i narode. Crkva je, kako se izrazio kardinal Martini, "narod nadnaravne nade, na putu prema konačnom ostvarenju obećanja koja nam je dao Otac u svome Sinu koji je umro i uskrsnuo za nas".¹⁵ Kao zajedništvo sa živim Bogom, Ocem, Sinom i Duhom Svetim, ona je u Kristu "otajstvo" ljubavi Boga nazočna u ljudskoj povijesti.¹⁶ Samo se, naime, po tom zajedništvu života i po tom otajstvu ljubavi može dospjeti "do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove" (Ef 4,13). U mjeri u kojoj je Crkva kao tvorevina trojedinoga Boga dom međusobnog zajedništva i uzajamnosti različitih osoba, utoliko je ona za svijet dom svjetla i nade, "na neki način sakrament, odnosno znak i sredstvo najprisnijega sjedinjenja

¹³ Ivan Pavao II., *Dat ću vam pastire*, br. 12.

¹⁴ Usp. isto.

¹⁵ C. M. Martini, *Život po Duhu*, Zagreb, 1997., str. 45.

¹⁶ Druga izvanredna biskupska sinoda, *Završni dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1986., str. 35.

s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda”.¹⁷ Svećeničku službu stoga treba promatrati u prvom redu u svjetlu zajedništva sa živim Bogom, odnosno u svjetlu Crkve koja je u Kristu “otajstvo” ljubavi, kako bi se u njoj mogao ostvariti novi čovjek i kako bi se mogao osjetiti predokus novoga neba i nove zemlje.

CRKVA BUDNA U MOLITVI I RASPJEVANA KRISTU NA SLAVU -
DOM NADE

“Crkva u koju smo u Kristu Isusu svi pozvani i u kojoj Kristovom milošću stječemo svetost, bit će dovršena tek u nebeskoj slavi”,¹⁸ kaže Drugi vatikanski koncil. Već smo doduše združeni s Kristom u Crkvi i obilježeni Duhom Svetim “koji je zalog naše baštine” (Ef 1,14), uistinu se nazivamo i jesmo djecom Božjom (usp. 1 Iv 3,1), ali se još nismo pojavili s Kristom u slavi (usp. Kol 3,4) u kojoj ćemo biti Bogu slični jer ćemo ga vidjeti takvim kakav on jest (usp. 1 Iv 3,2). Crkva na zemlji živi u tzv. eshatološkoj napetosti, između onoga što već jest i onoga što još uvijek nije. Ona je zajednica koja čeka “blaženu nadu i pojavak slave velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa Krista” (Tit 2,13),¹⁹ dan kada će Gospodin doći “da se proslavi u svojim svetima i prodići u svima koji su uzvjerovali” (2 Sol 1,10). Kao zaručnica, ona je u svom životu i poslanju isključivo motivirana time da je njezin Gospodin kada dođe u slavi nađe budnu u molitvi i raspjevanu njemu na slavu.²⁰ Biti budan u molitvi, znači živjeti u trajnom zajedništvu s Bogom ljubavi i nade (usp. Rim 15,13), s Bogom koji “nam dolazi ususret iz budućnosti”.²¹ Jürgen Moltmann, u predavanju koje je održao 11. rujna 2008. godine u Zagrebu, u dvorani *Vijenac* u povodu prijevoda na hrvatski svoje knjige *Teologija nade*,²² među ostalim je razmišljao o specifičnom odnosu molitve i nade, te je u tom smislu postavio pitanje, što nada pridodaje molitvi

¹⁷ *Lumen gentium*, br. 1.

¹⁸ *Isto*, br. 48.

¹⁹ Usp. embolizam u: *Rimski misal*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980., str. 423.

²⁰ Usp. Predslovlje Došašća II. u: *Rimski misal*, str. 343.

²¹ J. Moltmann, *Teologija nade nekad i sad* (predavanje u Zagrebu, dvorana *Vijenac*, 11. rujna 2008.), u rukopisu, str. 1.

²² Usp. bilješku 4.

(prijevod: moljenju).²³ Prema njegovu mišljenju, nada molitvi pridodaje bdjenje. U Novom je zavjetu naime poziv na molitvu uvijek povezan s budnicom na bdjenje. Moltmann u tom kontekstu podsjeća na prizor iz Getsemanskog vrta gdje Isus svoje učenike pita samo: "Jedan sat nisi mogao probdjeti?" (Mk 14,37), a ne: moliti sa mnoštvom! "Bdijte i molite da ne padnete u napast" (Mk 14,38). "Kršćansko moljenje - veli Moltmann - uvijek je povezano s buđenjem za novi Božji svijet, a buđenje znači budnost svih čula: bdjenje i trezvenost, bdjenje i iščekivanje, bdjenje i gledanje u mesijanskoj su vjeri nerazlučivo povezani. U moljenju govorimo i slušamo, u bdjenju otvaramo oči i gledamo, sve dok, prema Mt 25, ne 'prepoznamo' Krista u siromašnima, bolesnima i zatočenima."²⁴ Crkva "budna u molitvi" je Crkva koja sluša Božju riječ i vrši je (Lk 8,21; 6,46-47). Svoju budnost u molitvi ona potvrđuje služenjem; po služenju ona ima dijela s Kristom (usp. Iv 13,3-17), i samo je kao zajednicu u kojoj su gladni, žedni, stranci, goli, bolesni, zatočeni našli pomoć i utjehu, Krist može prepoznati kao svoje Tijelo (usp. Mt 25, 31-46). Uz "budnost u molitvi", drugo temeljno stanje Crkve dok iščekuje "blaženu nadu" jest "raspjevanost njemu (Isusu Kristu) na slavu". Evanđeoska budnost koja se napaja nadom i raspjevanost koja izvire iz iste nade evanđelja međusobno se nadopunjuju i prelijevaju. Raspjevanost ne znači tek zvonko i veselo pjevanje, ono prvenstveno u duhu otačkih tumačenja označava život ispunjen međusobnom ljubavlju i zajedništvom, to je u prvom redu skladba ljubavi koju izvodi Duh Sveti u srcima vjernika (usp. Rim 5,5), odnosno simfonija Duha koja nastaje kada kršćani jedni druge pretječu poštovanjem i srdačno se ljube pravim bratoljubljem (usp. Rim 12,10).²⁵ Kada se dakle Isusovi

²³ J. Moltmann, *Teologija nade nekad i sad*, str. 11.

²⁴ *Isto*, str. 12.

²⁵ Sv. Augustin govoreći tako o novoj pjesmi koju je pozvan pjevati novi čovjek, između ostalog kaže: "Pjesma je izraz veselja, a ako pomnije promotrimo, ona je zapravo izraz ljubavi. Tko, dakle, zna ljubiti novi život, zna pjevati novu pjesmu... Pjevajte glasom, pjevajte srcem, pjevajte ustima, pjevajte svojim ponašanjem... Želite li hvalu iskazati Bogu? Vi sami budite ono što govorite. Njegova ste hvala ako dobro živite" (*Sermo 34, 1-3. 5-6*: CCL 41, 424-426). Na drugome mjestu, komentirajući psalam 149 u kojem se spominju "zbor" i "bubnjevi i citre", on tumači: "Što predstavlja zbor? Zbor je skup pjevača koji pjevaju zajedno. Ako pjevamo u zboru, moramo pjevati složno. Kad se pjeva u zboru, ako samo i jedan glas pjeva pogrešno, smeta slušatelja i zbunjuje sam zbor" (*Enarr. in Ps 139*: CCL 40, 7, 1-4). I pozivajući se potom na glazbala koja psalmist upotrebljava, pita se: "Zašto psalmist uzima u ruke bubanj i psaltir?" Odgovara: "Jer ne samo da glas hvali Gospodina, nego i djela. Kad se uzimaju

učenici međusobno ljube onako kako je on njih ljubio (usp. Iv 13,34), tada se može reći da žive raspjevano njemu na slavu. Kroz budnost u molitvi i raspjevanost njemu (Kristu) na slavu Crkva se objavljuje svijetu kao zajednica vjere, ljubavi i nade, kao narod “Kristove budućnosti”. Izrazom “Kristova budućnost” koji je upotrijebio na predavanju u Zagrebu,²⁶ Moltmann misli na budućnost koja već postaje sadašnjosti (prisutnosti), a da ne prestaje biti budućnosti. On je taj izraz upotrijebio umjesto izraza “Kristov ponovni dolazak”, koji bi mogao značiti da je sadašnjost prazna, te nam samo preostaje čekati neki daleki dan. “No kažemo li ‘Kristova budućnost’, tad je Krist za nas već ‘pojmljen u dolazanju’, te zahvaljujući nadi u njega, već danas otvaramo sva čula za iskustvo njegova dolaska.”²⁷ Nada naime nije tek neko pasivno i statično čuvanje stečenih dobara, nego dar dinamične naravi, nutarnje bdijenje i bujanje duha koje omogućuje i potiče naš angažirani i kreativni rad.²⁸

SVEĆENIK U SLUŽBI ZAJEDNIŠTVA, U SLUŽBI NADE

Budnost u molitvi i raspjevanost Kristu na slavu odnosi se dakako na cijelu Crkvu, na sve udove njegova otajstvenog Tijela, no u tome sigurno posebno trebaju prednjačiti oni koji su po Svetom redu postavljeni u službu zajednice, da u ime Isusa Krista i u snazi njegova Duha zajedništva i prijateljstva okupljaju i predvode Božju obitelj, i daju hranu ukućanima u pravo vrijeme (usp. Lk 12,42). Svećenik je na poseban način u službi Kristove ljubavi i brige za Tijelo njegovo, za Crkvu koju on uvijek iznova svojim Duhom okuplja, vodi, poučava, čisti, “hrani i njeguje” (usp. Ef 5,29). U smislu tog značenja, svećeniku je po svetom redu i po poslanju Crkve u prvom redu povjerena briga za nadu zajednice, za nadu koja svoj životni izraz nalazi u budnosti u molitvi i u raspjevanosti Kristu na slavu. Iz eshatološke naravi Crkve i svećenički život i

bubanj i psaltir, ruke se usklađuju s glasom. Tako i ti. Kad pjevaš aleluja, moraš pružiti kruh gladnome, zaodjenuti gologa, ugostiti hodočasnika. Činiš li tako, ne samo da glas pjeva, nego se s glasom usklađuju ruke, ukoliko su riječi sukladne djelima” (isto, 8, 1-4).

²⁶ J. Moltmann, *Teologija nade nekad i sad*, str. 4.

²⁷ *Isto*.

²⁸ Usp. A. Tamarut, *Bog - otac i majka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., str. 82.

poslanje, eshatološki su određeni, usmjereni su, naime, prema svadbenoj gozbi Jaganjčevoj (usp. Otk 19,9), i sastoje se u opremanju Crkve, Zaručnice Jaganjčeve za eshatološku svadbenu gozbu (usp. Otk 19, 7). U tom smislu *Direktorij za službu i život prezbitera* govori o svećeniku kao pastiru zajednice: "svećenik za nju postoji i živi; za nju moli, uči, radi i žrtvuje se; za nju je spreman i život darovati ljubeći je poput Krista, trudeći se svim silama i ne štedeći vremena da bi je učinio, na sliku Crkve Kristove Zaručnice, sve ljepšom i sve dostojnijom da se Ocu svidi i da je Duh Sveti ljubi."²⁹

Naime, život i poslanje svećenika u intimnoj su vezi sa životom i poslanjem Crkve, i trebaju odgovarati tom životu i poslanju. Razumijevanje svećeničke službe u pojedinim povijesnim razdobljima umnogome je uvjetovano upravo predodžbom Crkve. U različitim povijesnim razdobljima ista je služba poprimala različite naglaske i tumačila se na različite načine, ovisno o tome koja je slika Crkve tada bila dominantna. O prevladavajućem shvaćanju Crkve ovisio je također i način kako je svećenik trebao obnašati svoju službu. Kada se Crkva npr. shvaća kao vojujući Božji narod, svaki je vjernik u prvom redu vojnik, svećenik pak vojni časnik koji (se) brani i napada, odnosno organizira obranu i napad. On se tada ponajprije vidi u ulozi apologeta; polemika je najčešći oblik njegove komunikacije. Ako se Crkva opisuje kao utvrda istine i spasa, svećenik se prikazuje kao stražar i čuvar. U tom slučaju on rado "igra" ulogu pokornika ili asketa. Kaput tradicije u koji se zaogrnuo kadšto je mnogo teži od njegove tjelesne težine. Sklon je moraliziranju. Uvijek je, dakako, u pravu. Kada se Crkva zamišlja kao Božji narod na putu, uz to što je i sâm hodočasnik, svećenik je ujedno i vođa na putu, u ulozi je vodiča. Okrenut je ponajprije budućnosti. Računa s novošću života. Promišlja, pita (se) i razgovara (se), dijeli znatizelju i nadu suputnika. Mogli bismo tako još nastaviti nizati slike i uloge, no nije potrebno. "Crkva je kompleksna stvarnost te ju je moguće izreći u bezbroj slika dok je jedva moguće jednom definicijom izraziti njezinu istinu."³⁰

²⁹ *Direktorij za službu i život prezbitera*, br. 55.

³⁰ T. Ivančić, *Crkva. Fundamentalno-teološka ekleziologija*, Teovizija, Zagreb, 2004., str. 46. Ivančić spominje španjolskog ekleziologa S. Pié-Ninota koji je u svojem djelu *Introduzione alla ecclesiologia* (Piemme, 1994.) najprije ustvrdio da je Crkva u konstituciji *Lumen gentium* prvi put u svojoj povijesti dala definiciju o samoj sebi, no ubrzo, svjestan kako je Crkva kompleksna stvarnost, zaključio da umjesto da bude definirana, Crkva može biti tek opisana (*isto*, str. 43).

Važno je međutim primijetiti: dok uz neke dominirajuće slike Crkve i uloge svećenika koje tim slikama odgovaraju bolje pristaju duhovna stanja kao što su radost i nada, uz druge radije idu bojažljivost, strah i tjeskoba, prema čemu bi u nekim situacijama svećenik bio prije svjedok straha i tjeskobe negoli svjedok radosti i nade. Može se reći da su raznoliki opisi Crkve u dokumentima Drugoga vatikanskog koncila: Crkva kao Božji narod, kao tijelo Kristovo, zaručnica Kristova, hram Duha Svetoga, kao Božja obitelj primarno prožeta duhom ljubavi, radosti i nade.

Crkva Drugoga vatikanskog koncila sebe je u prvom redu shvatila kao misterij i zajedništvo, "koinonia". Ekleziologija zajedništva središnja je i temeljna misao u koncilskim dokumentima. Ona se temelji na Svetom pismu, a u drevnoj je Crkvi kao i u istočnim Crkvama sve do danas na velikoj cijeni.³¹ Već kod Ciprijana (+258.) susrećemo mišljenje da se "Crkva pojavljuje kao puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga",³² koje je preuzeo Drugi vatikanski sabor u dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium*.³³ A još prije je napisao Tertulijan (oko 150.-220.): "Gdje su trojica, Otac, Sin i Duh Sveti, tamo je i Crkva ... koja tvori trojstveno Tijelo."³⁴ Crkva – "Tijelo" je, dakle, "odraz" trojstvenog Boga. Po istoj logici stoji također u dekretu Drugoga vatikanskog sabora o ekumenizmu *Unitatis redintegratio*: "Vrhunski je uzorak i počelo toga otajstva (Crkve) jedinstvo u Trojstvu osoba jednoga Boga Oca i Sina u Duhu Svetomu."³⁵ Crkva je, dakle, narod Boga Oca koji je nastao Božjim djelovanjem po Sinu u Duhu Svetomu i koji stoga u sebi nosi različite značajke koje se međusobno dopunjuju. Upravo stoga ona treba biti *communio*: međusobno jedinstvo u mnoštvenosti mnoštva varijacija. *Communio* je suodnos identiteta i diferencijacije: različitost usmjerena na jedinstvo

³¹ Više o Crkvi kao ikoni Trojstva u: G. Greshake, *Kratki uvod u vjeru u trojedinog Boga*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, str. 82-89. Radi se o sažetku autorove opsežne knjige: *Der Dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Herder, Freiburg im Breisgau, 1997. Za našu temu je u tom važnom djelu posebno zanimljivo treće poglavlje drugoga dijela: "Die Kirche macht kund, was sie ist: Das Geheimnis der trinitarischen Koinonia", str. 377- 438. Usp. također: B. Forte, *La Chiesa icona della Trinità. Breve ecclesiologia*, Queriniana, Brescia, 1985.

³² Sv. Ciprijan, *De Orat. Dom.* 23: PL 4,553: Hartel, III A, p. 285. Istu misao nalazimo poslije kod sv. Augustina, *Serm.* 71, 20, 33: PL 38, 463s, kao i kod sv. Ivana Damaščanskog, *Adv. Iconocl.* 12: PG 96, 1358D.

³³ *Lumen gentium*, br. 4.

³⁴ Tertulijan, *De bapt.* VI, 1 (= CC 1, 282).

³⁵ *Unitatis redintegratio*, br. 2.

koje postoji zapravo u međusobnu suodnosu mnogih. Riječ je o jedinstvu suodnosa, ljubavi, a ne o supstancijalnom ili kolektivnom jedinstvu. *Communio* nije statična stvarnost, nego događanje, proces u kojemu različite jedinice, tako što se međusobno dopunjuju u suzajedništvu života, upravo u svojoj različitosti postižu jedinstvo. Krist predstavlja vrata i temelj zajedništva Crkve. "Da svi budu jedno" - glasi Isusova posljednja zapovijed – "kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi" (Iv 17,21). To znači da *communio*, u kojem egzistira trojedini Bog, mora biti vidljivo među Isusovim učenicima i preko njih se proširiti na univerzalan način.

"Ekleziologija zajedništva" danas postaje, kako čitamo u apostolskoj pobudnici Ivana Pavla II. *Dat ću vam pastire* (*Pastores dabo vobis*), "odlučujuća za shvaćanje prezbiterijalnog identiteta, njegova izvornog dostojanstva, njegova poziva i poslanja u Božjem narodu i u svijetu."³⁶ U takvoj predodžbi Crkve svećenik je u prvom redu graditelj zajedništva, osoba koja okuplja, povezuje i koordinira, otkriva u drugima zalihe dobrote i ljubavi te ih svojim povjerenjem potiče na zalaganje i na suodgovornost. On u pojedincima uočava karizme i stvara prostor i mogućnosti da se one očituju i razigraju na dobro zajednice. Tu se radi o tzv. "ekumenskoj" metodi koja prema kardinalu Tomášu Špidliku, velikom znalcu istočne teologije i duhovnosti, znači: "pronaći u svakoj osobi ono pozitivno što je ujedinjuje s Kristom te učiniti da raste i da se razvija po milosti koja joj je dana, kao i dobrom voljom".³⁷ Takva bi nam metoda trebala pomoći da otkrijemo kako Crkva prema riječima Vjekoslava Bajsića "nije samo organizacija sa svojim zakonima i zahtjevima nego da su to ljudi s kojima se po evanđelju može živjeti bolje i punije; da Crkva pogotovo danas, ne može biti samo neka duhovna država sa svojom duhovnom birokracijom nego da je družba prijatelja koja se okuplja oko prijatelja Krista, te traži prijatelja u svakomu".³⁸

Svećenička služba ima korjeniti "oblik zajedništva" i može, kako je to naglašeno u pobudnici *Dat ću vam pastire*, biti ispunjena kao "zajedničko djelo".³⁹ Drugi vatikanski koncil dugo se

³⁶ Ivan Pavao II., *Dat ću vam pastire*, br. 12.

³⁷ T. Špidlik, *Hodočasnikova duša* (u razgovoru s J. Paulasom), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., str. 106.

³⁸ S. Tamhita (prir.), *Istrgnute misli: Vjekoslav Bajsić*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., str. 37.

³⁹ Ivan Pavao II., *Dat ću vam pastire*, br. 17.

zadržao na “zajedničarskoj” naravi svećeništva, pomno ispitujući odnos prezbitera sa svojim biskupom, s drugim prezbiterima, te s vjernicima laicima.⁴⁰ Ovdje ćemo samo podsjetiti na prisani i suradnički odnos svećenika s vjernicima laicima. U dekretu o službi i životu svećenika *Presbyterorum ordinis* kaže se kako prezbiteri, vršeći u skladu s dijelom svoje vlasti službu Krista Glave i Pastira, okupljaju Božju obitelj kao “bratsku zajednicu usmjerenu prema jedinstvu”.⁴¹ U izgrađivanju Crkve oni se sa svima moraju ophoditi “s osobitom čovječnošću”.⁴² Kao “odgajatelji u vjeri”, sami ili po drugima trebaju skrbiti “kako bi pojedini vjernici u Duhu Svetom bili dovedeni do toga da oblikuju svoj vlastiti poziv prema evanđelju”.⁴³ Premda oni u Božjem narodu vrše iznimno uzvišenu i nužnu službu oca i učitelja, ipak su “zajedno sa svim Kristovim vjernicima Gospodnji učenici”,⁴⁴ sa svima koji su u krsnome vrelu preporođeni, “prezbiteri su braća među braćom”.⁴⁵ Oni na poseban način trebaju voditi brigu o siromašnima i slabima, o bolesnima i umirućima. “Služba pastira nije ograničena samo na skrb za pojedine vjernike nego se ona navlastito proteže također na izgrađivanje prave kršćanske zajednice.”⁴⁶ Prezbiteri su pozvani “neka povezuju svoj rad s vjernicima laicima, neka ih rado slušaju i neka bratski promatraju njihove želje, priznavajući njihovo iskustvo i mjerodavnost na raznim poljima ljudske djelatnosti, da bi tako mogli zajedno s njima razabrati znakove vremena”.⁴⁷ Važan je također poziv koji su koncilski oci uputili prezbiterima, “neka otkriju mnogovrsne karizme laikâ, kako one neznatne tako i one više, te ih radosno priznaju i brižljivo promiču”,⁴⁸ neka također s povjerenjem laicima povjeravaju dužnosti na službu Crkve, “ostavljajući im slobodu i prostor djelovanja”.⁴⁹ Prezbiteri su prema koncilskom nauku postavljeni usred laika da sve vode k jedinstvu ljubavi (usp. Rim 12,10). Dužnost im je “tako usklađivati različita mišljenja da se u zajednici vjernika nitko ne osjeti tuđincem”.⁵⁰

⁴⁰ Usp. isto, br. 6-9.

⁴¹ *Presbyterorum ordinis*, br. 6.

⁴² Usp. isto.

⁴³ *Isto*.

⁴⁴ *Isto*, br. 9.

⁴⁵ *Isto*.

⁴⁶ *Isto*, br. 6.

⁴⁷ *Isto*, br. 9.

⁴⁸ *Isto*.

⁴⁹ *Isto*.

⁵⁰ *Isto*.

Može se, dakle, reći da je svećenik po mjeri "ekleziologije zajedništva" osoba koja dijalogizira i surađuje. Raduje se različitosti zvanja, službi i karizmi. Računa s djelovanjem Duha Svetoga u srcima vjernika. Posebno je osjetljiv za potrebe slabih i siromašnih. Ne bježi pred pitanjima i problemima, ne boji se nemogućih odgovora i bezizlaznih situacija. Računa s Isusovom riječju: "Dat će vam se ..." (Mt 10, 19). Poštuje zakon rasta i nikada ne gubi nadu, naprotiv, u drugima je budi. Vjernike motivira ljubavlju, a ne strahom. Trske napuknute ne slama, ni stijenja što tek tinja ne gasi (usp. Mt 12,20). On je učitelj koji ne zaboravlja da je uvijek i učenik. Daje i još više prima. Pomaže i daje se pomoći. Poput apostola Pavla on naglašava: "Mi nismo gospodari vaše vjere, nego suradnici vaše radosti" (2 Kor 1,23). Riječ je o radosti koja svoj izvor ima u ljubavi, odnosno u zajedništvu i jedinstvu s Kristom (usp. Iv 15,9-11). Svaki, naime, trenutak postojanja Crkve proistječe iz njezine povezanosti s Kristom. On je trajno nazočan u svojoj Crkvi i u njoj živi kao Uskrsnuli: "Ona je njegova punina, tijelo, zaručnica. Ona je 'znak', živi 'spomen-čin' njegove trajne nazočnosti i djelovanja među nama i za nas."⁵¹ U takvoj viziji Crkve lakše je shvatiti kako su smisao, vrijednost i značenje svećeničkog života i službe također bitno određeni odnosom prema osobi Isusa Krista. Dok moli redak u psalmu 87. "Svi su izvori moji u tebi" (Ps 87,7), svećenik s posebnim razlogom može misliti na Krista. On, naime, "pronalazi punu istinu svojeg identiteta u naravi svoje izvedenosti iz Krista, svoga posebnog sudjelovanja i nastavljanja Njega samoga, vrhovnog i jedinoga svećenika novoga i vječnoga Saveza... Odnos s Kristom onaj je, dakle, prijeko potreban ključ za shvaćanje svećeničke stvarnosti."⁵²

SVEĆENIK U JEDINSTVU S KRISTOM - OSOBA NADE

Svećenik je osoba koja živi s Kristom u uskom zajedništvu cijeloga života.⁵³ To će reći da su Kristova osoba, njegov život i poslanje jedino svećenikovo zanimanje, njegov jedini životni program. Svećenik je osoba Kristom zahvaćena, prožeta njegovim mislima i osjećajima, njegovim nakanama i željama. U tom

⁵¹ *Isto.*

⁵² *Isto.*

⁵³ Usp. *Optatam totius*, br. 8.

smislu treba shvatiti i riječ: “Sacerdos alter Christus!” Apostol Pavao milosno iskustvo životnog jedinstva i poistovjećenost s Kristom iskazuje riječima: “Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist” (Gal 2,20). Životni, blizak i prijateljski odnos s Isusom Kristom koji se temelji na izabranju (usp. Mk 3,13; Iv 15,16) i potvrđuje u posvećenju i poslanju (Iv 15,16; 17,17-19) najvažnija je odrednica i osnovni sadržaj svećeničkog života. Oponašanje i aktualizacija Isusova ponašanja i djelovanja spada u bitni sadržaj svećenikova života. Svećenik izgrađuje i oblikuje svoj eklezijalni, odnosno komunitarni identitet ponajprije oponašanjem i nasljedovanjem Isusova odnosa prema nebeskom Ocu, prema samome sebi, prema bližnjima, posebno prema siromasima duhovnim i materijalnim, prema prijateljima i neprijateljima, prema pravednima i nepravednima, prema svim stvorenjima. U Isusovim postupcima i ponašanju svećenik nalazi odgovor na pitanje kako se odnositi i ponašati prema onima koji ne vjeruju, prema poganima ili pak prema onima koji drukčije vjeruju, prema “suvremenim Samarijancima”, naprosto prema onima koji ne idu s nama (usp. Mk 9,38), ne pripadaju našem krugu (usp. Lk 9,49). Nalazi također primjer kako se nositi sa sukobima i rivalstvima unutar vlastite zajednice (usp. Mk 9,33-37).

Svećenik je u prvom redu učenik i prijatelj Isusa Krista, učenik koji je oduševljen svojim Učiteljem (usp. Iv 1,41), prijatelj koji zrači radošću zbog iskazane ljubavi i povjerenja (usp. Iv 15,15), te je uvijek spreman dati *logos* - smisao i razlog - nade koja je u njemu (usp. 1 Pt 3,15). Iz perspektive ekleziologije otajstva i zajedništva svećenik je u prvom redu “prijatelj zaručnikov” (Iv 3,29),⁵⁴ i u tom svjetlu svjedok radosti i nade. On svjedoči o radosti koja izvire iz Zaručnikove blizine, iz njegova glasa.⁵⁵ Ta se radost, kako veli Ivan

⁵⁴ Već sv. Augustin označava svećenika kao Zaručnikova prijatelja. U liku Ivana Krstitelja on vidi uzor svećeničke službe. Usp. Sv. Augustin, *Sermo* 293, 1-3: PL 38, 1327 s. Na tu se sliku pomoću koje Augustin nastoji ukazati na bit svećeničkog služenja poziva i Joseph Ratzinger u knjizi *Zajedništvo u Crkvi* (Verbum, Split, 2006.), str. 176-177.

⁵⁵ Sv. Augustin svraća pozornost na to da Novi zavjet Ivana Krstitelja naziva riječju “glas”, posuđenom od proroka Izaije, dok se Krist u Ivanovu evanđelju pojavljuje kao “riječ”. Odnos *glasa* (vox) i *riječi* (verbum) služi pojašnjenju povezanosti Krista i svećenika. Riječ postoji u srcu prije nego što ju je glas osjetno čuo. Posredništvom glasa ulazi u čujnost drugoga i postaje prisutna i u njegovu srcu, a da govornik pritom ne gubi riječ. Osjetni zvuk, dakle glas, koji riječ nosi od jednoga do drugoga (ili do drugih), prolazi. Riječ ostaje. *Zadaća je svećenika* u konačnici da posve jednostavno bude *glas riječi*. Usp. J. Ratzinger, *Zajedništvo u Crkvi*, str. 176-177.

Krstitelj “upravo ispunila” (Iv 3,29), i ona ne prestaje. Svećenik, učenik i prijatelj Zaručnikov svjedoči o svadbenoj radosti koja traje (usp. Mk 2,19). Isus je naime pravi zaručnik koji Crkvi nudi vino spasenja (usp. Iv 2,12).⁵⁶ Svećenik je istodobno svjedok ljubavi i nade koja je povezana s iščekivanjem Zaručnika (usp. prisposobu o mudrim i ludim djevicama Mt 25,1-12). On je, dakle, pozvan u svom duhovnom životu oživljavati ljubav Krista Zaručnika prema Crkvi zaručnici. “Njegov život treba biti prosvjetljavao i usmjeravao i tim zaručničkim vidom koji od njega zahtijeva biti svjedokom Kristove zaručničke ljubavi, biti sposoban ljubiti ljude novim, velikim i čistim srcem, vjerodostojnom samozatajom, potpunim, trajnim i vjernim predanjem, zajedno s nekom vrstom božanske ‘ljubomore’ (usp. 2 Kor 11,2), nježnošću koja poprima čak nijanse majčinskoga čuvstva sposobnoga podnositi ‘trudove rađanja’ sve dok se ‘Krist ne oblikuje’ u ljudima (usp. Gal 4,19).”⁵⁷

Iz svećenikova temeljnog životnog odnosa prema Isusu Zaručniku, prijatelj Zaručnikov, proizlazi i njegov temeljni poziv i poslanje: pozivanje i okupljanje pozvanih za Kristov svadbeni stol (usp. Mt 22,8). Taj se poziv i poslanje ostvaruje u naviještanju evanđelja, radosne vijesti i u slavljenju sakramenata kada se u svećenikovoj osobi uprisutnjuje osoba i služba Isusa Krista Pastira i Glave.⁵⁸ Na poseban je način zaručnička dimenzija svećeničkog poziva i poslanja vezana uz otajstvo euharistije. Svećenička služba u euharistiji nalazi svoje ispunjenje.⁵⁹ Svećenik naime djeluje u sakramentima, na poseban način u euharistijskom slavlju “u osobi Isusa Krista Glave” (*in persona Christi capitis*).⁶⁰ On dakle

⁵⁶ Usp. Ivan Pavao II., *Dat ću vam pastire*, br. 22.

⁵⁷ *Isto*.

⁵⁸ Usp. *Lumen gentium*, br. 28.

⁵⁹ Usp. *Presbyterorum ordinis*, br. 2. O tome posebno govori dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, br. 28. Tu se naime kaže, kako prezbiteri svoju svetu službu “ponajviše vrše u euharistijskom bogoslužju, odnosno zborovanju u kojem, djelujući u Kristovoj osobi i razglašujući njegovo otajstvo, povezuju molitve vjernika sa žrtvom njegove Glave te u misnoj žrtvi prikazuju i namjenjuju sve do Gospodnjega dolaska (usp. 1 Kor 11,26) jedinu žrtvu Novoga zavjeta, to jest, žrtvu Krista koji je jedanput samoga sebe prinio Ocu kao neokaljani prinos” (usp. Heb 9, 11-28).

⁶⁰ Usp. *Presbyterorum ordinis*, br. 2: “Zato svećeništvo prezbitera pretpostavlja, doduše, sakramente kršćanske inicijacije, ali se ipak podjeljuje onim posebnim sakramentom kojim se prezbiteri po pomazanju Duhom Svetim obilježuju posebnim biljekom te se tako suobličuju Kristu svećeniku, kako bi bili u stanju djelovati u osobi Krista Glave.” O značenju sakramentalnog biljega koji prima prezbiter u sakramentu sv. reda, usp. J. Ratzinger, *Zajedništvo u Crkvi*,

za euharistijskim stolom uprisutnjuje Krista zaručnika, izvor i vrhunac kršćanske radosti i nade. U euharistiji se, naime, ostvaruje predokus eshatološke gozbe, ona je “zalog buduće slave”. Svaki je svećenik zaređen unutar euharistijskog slavlja pa se ono u duhovnom i sakramentalnom smislu može smatrati njegovim rodnim mjestom, kao što se i euharistijsko zajedništvo prezbiterija dotične biskupije kojem svećenik po ređenju pripada može na neki način smatrati njegovim rodnim zavičajem. Slaveći euharistiju, svećenik se uvijek iznova vraća svome izvoru, i nanovo rađa za “nadu svog poziva” (Ef 4,4).

Svaki je svećenik, poput apostola, Isusov osobni izbor (usp. Mk 3,13; Iv, 15,16). Iza svakog svećeničkog poziva on stoji osobno svojom molitvom. “Svećenik je, da tako kažemo, začet u onoj dugoj molitvi u kojoj je Gospodin Isus govorio Ocu o svojim apostolima i, zacijelo, o svima onima koji će u tijeku stoljeća postati sudionici njegova poslanja (usp. Lk 6,12; Iv 17,15-20).”⁶¹ Svekoliko Isusovo djelovanje proizlazi iz molitve, njome se hrani i jača.⁶² Zanimljiva je u tom smislu misao don Didima Mantiera (1912.-1992.) iz Bassana del Grappa, župnika iz prošlog stoljeća, velikog i poznatog po svojoj poniznosti, koju je zapisao u svoj duhovni dnevnik: “Krist nije zadobivao duše snagom svojih predivnih govora, nego snagom svoje postojane molitve. Preko dana bi propovijedao, a noću bi molio.”⁶³ U molitvi se naime nadahnjuje, čisti i produbljuje Isusov sinovski odnos prema Ocu, koji određuje i definira samu njegovu bit. U njoj se bistri i utvrđuje poslanje koje mu je Otac namijenio. Iz susreta s Ocem u molitvi Isusove riječi i djela dobivaju svoju uvjerljivost, snagu i svjetlost, njegov stav i ponašanje, mir i sigurnost. Prema Isusovu uzoru i svećenik svoj život i poslanje nadahnjuje molitvom. Svećeniku je, naime, jasno da “duše, to jest žive ljude, ne možemo

str. 174-176. Prema Augustinovom kristološko-ekleziološkom tumačenju, biljeg označava pripadnost Gospodinu, koji je postao Sluga. To ujedno znači pripadnost za njegove. Ona (pripadnost) znači da sada *sluga (svećenik) u svetom znaku može dati ono što ne može dati sam od sebe, od onoga što je njegovo* (usp. isto, str. 175).

⁶¹ *Direktorij za službu i život prezbitera*, br. 38.

⁶² Usp. isto, br. 40, gdje se navode brojna mjesta u evanđeljima koja prikazuju Isusa u molitvi. Ondje se među ostalim kaže kako je sva njegova svakodnevna djelatnost proizlazila iz molitve. “Božanski je Učitelj pokazao kako molitva nadahnjuje njegovu mesijansku službu i njegov vazmeni izlazak. Uskrsnuvši od mrtvih, on zauvijek živi i moli za nas (usp. Heb 7,25)” (isto).

⁶³ L. Grygiel, *La “Dieci” di don Didimo Mantiero*, San Paolo, Cinisello, 1995., str. 54. Cit. prema: J. Ratzinger, *Zajedništvo u Crkvi*, str. 185.

jednostavno privući uvjeravanjem ili raspravama o Bogu. Treba ih izmoliti od Boga za Boga”.⁶⁴ U zajedništvu s Kristom moliteljem on vjeruje, ljubi i nada se. Naime, tko moli, taj se i nada. Poput Isusa, svećenik je također učitelj molitve, što znači da je i učitelj nade. Zajedno s Kristom gaji u molitvi nadu za siromahe i slavi Oca, Gospodara neba i zemlje što je tajne Kraljevstva nebeskoga “sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima” (usp. Mt 11,25). Iz intimnog životnog i molitvenog zajedništva s Kristom svećenik sve dublje ulazi u spoznaju Očeve ljubavi za svijet, sudjeluje u toj spoznaji ljubavi, sve jasnije spoznaje razloge i smisao Isusova poslanja u svijetu i, konačno, u tom se zajedništvu bistri i utvrđuje narav i sadržaj njegova poslanja. Zato će Josip Turčinović za molitvu reći kako ona nije dječje tepanje, nego “očitovanje spremnosti da radimo onako i ono na što nas je Bog pozvao”,⁶⁵ molitva nas čini “njemu raspoloživima, poslušnima, podatnima i, ako hoćete, punima nade”.⁶⁶

SVEĆENIK - NADA ZA DRUGE

U molitvenom i životnom zajedništvu s Kristom svećenik dolazi do dublje spoznaje Očeve bezuvjetne i neograničene ljubavi. Postaje familijaran s poslanjem koje je Sin primio od Oca i koje on sada predaje svojim učenicima i prijateljima (usp. Iv 20,21; 17,26). Svećenik sudjeluje na poseban i opunomoćen način na Kristovoj “posveti-pomazanju” i na njegovu “poslanju” (usp. Lk 4,18-19). “Život i svećenička služba produljenje su života i djelovanja samoga Krista.”⁶⁷

Budući da je Bog tako ljubio svijet “te je dao svoga Sina jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni” (Iv 3,16), svećenik se prema istom svijetu odnosi pozitivno, tj. s ljubavlju i povjerenjem. On prepoznaje također i znakove nade koji se pod utjecajem Kristova evanđelja pokazuju u životu današnjega društva. Kada se naime očima vjere promatraju neka događanja kako u Crkvi, tako i u građanskoj zajednici,

⁶⁴ J. Ratzinger, *Zajedništvo u Crkvi*, str. 185.

⁶⁵ S. Tamhina (prir.), *Istrgnute misli za nezaborav: Josip Turčinović*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., str. 167.

⁶⁶ *Isto*, str. 170.

⁶⁷ Ivan Pavao II., *Dat ću vam pastire*, br. 18.

nemoguće je ne uočiti kako, usprkos proturječjima povijesti, Duh Sveti i danas obnavlja lice zemlje.⁶⁸ Svećenik se iskreno raduje svim znakovima nade, kako u Crkvi, tako i u društvu. Osobnim zalaganjem podupire i pomaže svako djelo koje budi nadu, neovisno o tome gdje se ono događa i tko ga je inicirao. Svećenik posvuda, u svemu i u svima traži i svjedoči za Božju ljubav. On je po svom pozivu u savezu sa svima ljudima dobre volje.

Svijet koji je zbog grijeha često prema Bogu opor i neprijateljski raspoložen, on ne proklinje, nego blagoslivlja, za nj moli i u jedinstvu s Kristom sebe prikazuje Ocu nebeskom; on se nikad ne prestaje nadati za druge. Nada u kršćanskom smislu uvijek je i nada za druge, kako to u enciklici *U nadi spašeni* (Spe Salvi) ističe papa Benedikt XVI.: “To je aktivna nada, u kojoj se borimo da stvari ne pođu k ‘zlom svršetku’. To je aktivna nada upravo u smislu da svijet držimo otvorenim za Boga.”⁶⁹ Duh iz kojeg proizlazi naša nada, Duh je obećanja (Obećanje: Dj 2,39), ali ne tek obećanja u statičnom smislu, nego snaga obećanja; to je onaj koji nam daje zamijetiti mogućnost slobode, autentične prostore života, osjetiti težinu i nepodnošljivost ropstva te nas potiče da se angažiramo u slamanju zla i usmjerimo prema slobodi sinova Božjih.⁷⁰

Kako “Bog nije poslao Sina na svijet da sudi svijetu, nego da se svijet po njemu spasi” (Iv 3,17), svećenik djeluje u istom duhu

⁶⁸ U odnosu na Crkvu pobudnica *Crkva u Europi (Ecclesia in Europa)* među znakove nade navodi: vraćanje slobode Crkvi na europskom istoku, s novim mogućnostima za pastoralno djelovanje, usredotočenost Crkve na duhovno poslanje i davanje prvenstva djelu evangelizacije također u odnosima s društvenom i političkom stvarnošću. Znakovi nade pokazuju se također i u sve većoj svijesti o poslanju svih krštenika u različitosti i komplementarnosti darova i zadaća, kao i u sve većoj prisutnosti žena u životu i strukturama kršćanske zajednice. Kao poseban i velik znak nade u životu Crkve ističu se brojni svjedoci kršćanske vjere koji su živjeli u prošlom stoljeću, i na Istoku i na Zapadu, posebno one koji su pretrpjeli mučeništvo. Ono, naime, na poseban način pokazuje vitalnost Crkve, i najviše je “utjelovljenje evanđelja nade” (*isto*, br. 11). Među znakove nade u Europi kao građanskoj zajednici spominje se sve veće otvaranje naroda jednih prema drugima, pomirba zemalja koje su dugo bile u neprijateljskim odnosima, postupno širenje procesa ujedinjenja na zemlje istočne Europe, uzajamno uvažavanje, razni oblici suradnje i razmjene na različitim razinama koji malo-pomalo oblikuju europsku kulturu, štoviše, europsku svijest. Znakovi nade prepoznaju se i u naporima da se preciziraju uvjeti i način poštivanja ljudskih prava, u pozornosti koja se posvećuje pravu na život i kvaliteti života (*usp. isto*, br. 12).

⁶⁹ Benedikt XVI., *Spe salvi*, br. 34.

⁷⁰ Usp. R. Cantalamessa, *Il canto dello Spirito. Meditazioni sul Veni creator*, Milano, 1997., str. 226sl.

spasenja, u duhu nade. Ne bavi se osuđivanjem nego spašavanjem, ne propovijeda propast svijeta, nego Krista Isusa "našu nadu" (usp. 1 Tim 1,1). Pokazuje i upućuje na Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta (usp. Iv 1,29). Pred očima mu je Isus iz Nazareta koji spašava od osude ženu zatečenu u samom preljubu, i vraća joj nadu: "Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj griješiti" (usp. Iv 8,1-11). Sve poziva neka imaju žarku ljubav jedni prema drugima jer "ljubav pokriva mnoštvo grijeha" (1 Pt 3,10), tko mnogo ljubi, tome se mnogo i oprašta (usp. Lk 7,47). Kršćanska nada u tom pogledu označuje snagu koja pokreće i tjera naprijed, nutarnji zamah, rasprostiranje duše, protezanje prema budućnosti. Ona, kako čitamo u Katekizmu Katoličke Crkve, "širi srce u iščekivanju vječnog blaženstva".⁷¹ Ta nada, s jedne strane "nagoni kršćanina da ne izgubi konačni cilj koji daje smisao i vrijednost njegovom životu i, s druge strane, nudi mu sigurno i duboko nadahnuće za svakodnevno zalaganje u preobrazbi stvarnosti da bi je učinio sličnom Božjem planu".⁷²

U svjetlu Isusovih riječi svojim učenicima: "Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem Vas", svećenik shvaća svoje poslanje kao služenje: "Sin čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj daje kao otkupninu za mnoge" (Mk 10,45). Biti povezan s Isusom, znači uspostaviti odnos s Onim koji je dao samoga sebe kao otkupninu za mnoge (usp. 1 Tim 2,6), ističe Benedikt XVI. u svojoj enciklici o kršćanskoj nadi. "To zajedništvo s Isusom Kristom za sobom povlači zajedništvo s drugima, sa svima. On nas obvezuje da živimo za druge."⁷³ No, samo je u zajedništvu s njime moguće živjeti za druge, za sve ljude. Na mjestu gdje govori o kršćanskoj nadi koja je uvijek i nada za druge, nada zajedništva, Benedikt XVI. citira velikoga grčkog crkvenog naučitelja svetog Maksima Ispovjedaoca (†662.), koji najprije napominje da ništa ne smije biti važnije od spoznanja i ljubavi Božje, a zatim brzo prelazi na vrlo praktične primjene: "Onaj koji ljubi Boga ne može zadržati novac za sebe. Dijeli ga kako to čini Bog (...), dakle, ravnomjerno i pravedno."⁷⁴ Ljubiti Boga, znači u duhu se osloboditi navezanosti na posjedovanje i materijalne stvari: ljubav se Božja pokazuje u odgovornosti prema drugima. Kao primjer iste povezanosti između

⁷¹ *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 1818.

⁷² Ivan Pavao II., *Tertio millennio adveniente*, Zagreb, 1994., br. 46.

⁷³ Benedikt XVI., *Spe salvi*, br. 28.

⁷⁴ *Isto* (Cit. iz *Poglavlja o ljubavi*, Centuria 1, pog. 1: PG 90,965).

Božje ljubavi i odgovornosti prema ljudima navodi primjer iz života sv. Augustina. Nakon svoga obraćenja na kršćansku vjeru on je, zajedno s nekoliko svojih prijatelja istomišljenika, htio provoditi život u potpunoj predanosti Božjoj riječi i vječnim stvarima. Kanio je uz pomoć kršćanskih vrijednosti ostvariti ideal kontemplativnog života koji je izrazila velika grčka filozofija, izabravši tako “bolji dio” (usp. Lk 10,42). Ali su stvari krenule u drugom pravcu. Dok je sudjelovao na nedjeljnoj misi u lučkom gradu Hiponu, biskup ga je izvukao iz mnoštva i prisilio da se zaređi te svoju svećeničku službu vrši u tome gradu. Prisjećajući se toga u svojim je *Ispovijestima* zapisao: “Prestrašen svojim grijesima i pod težinom svoje bijede, razmišljao sam u srcu i smislio bijeg u samoću, ali si me ti odvratilo ohrabrivši me riječima: ‘Zato je Krist umro za sve, da oni koji žive ne žive više za sebe, nego za onoga koji je umro za njih’ (usp. 2 Kor 5,15). Krist je umro za sve ljude. Živjeti za njega znači dopustiti da nas on privuče da živimo ‘za druge’”,⁷⁵ drugim riječima da budemo na neki način njihova nada. “Polet nade čuva od sebičnosti i vodi k radosti ljubavi”,⁷⁶ čitamo u Katekizmu Katoličke Crkve.

U Isusovom ponašanju prema Zakeju, kao i u riječima izgovorenim u njegovom domu: “Ta Sin čovječji dođe potražiti i spasiti izgubljeno!” (Lk 19,10), svećenik može pronaći posebno nadahnuće za pastoral nade. Poput Isusa iz Nazareta, i on je pozvan preuzeti inicijativu, podići oči prema onima koji se skrivaju “u smokvi”, koji su se u životu kompromitirali svojim nepoštenim ponašanjem i potrebna im je nada spasenja. Izgubili su obraz i nemaju snage da se sami suoče s beznadnom stvarnošću svoga života i krenu novim putem, a bili bi tako sretni kad bi ih netko uočio, pozvao ih, pomogao im pobijediti ljudski sram, sumnje i strah. Mnogi, naime, danas traže smisao života koji su izgubili ili ga možda nikada nisu ni imali, čeznu za radošću spasenja, u dubini svoje ranjene duše žude za istinskom ljubavlju i slobodom, traže izlazak iz ispraznog života, iz ropstva grijeha i nepravde. “Put, Istinu i Život” (usp. Iv 14,5). Zašto ne vjerovati da bi i danas po svećeniku, poslužitelju evanđelja, Isus mogao biti sretno iznenađenje u domu ovog ili onog suvremenog Zakeja, da bi naime i danas iskazana ljubav i povjerenje mogli za mnoge značiti trenutak iskrena obraćenja, povratak poštenom i pravednom životu?!

Svećenik na početku trećeg tisućljeća poput Krista morat će se možda više kretati rubovima društva, tamo gdje žive i rade

⁷⁵ Isto (Cit. iz *Ispovijesti*, X 43, 70).

⁷⁶ KKC, br. 1818.

suvremeni carinici i grješnici, trebat će mu snage i hrabrosti da takvima poput Krista, odnosno u Kristovo ime uputi poziv koji je Isus uputio Mateju: "Pođi za mnom!" (Mt 9,9). Čini se kako će svećeniku u vremenima koja nadolaze trebati još više svetosti i mudre odvažnosti da uđe u društvo grješnika, u profanizirana područja života, ne da bi u njima uživao i sam u grijehu sudjelovao, nego da bi snagom Duha, u jedinstvu s Kristom izvršio Očev plan pomirenja i spasenja, izvukao čovjeka iz svijeta grijeha, laži i nepravde i poveo ga u svijet milosti, pravde i istine, pridružio ga zajednici ljubavi i nade.

Na kraju, u svijetu površnih i hladnih odnosa u kojem se ljudi sve više otuđuju jedni od drugih, u kojem ima sve više napuštenih i osamljenih osoba, u svijetu u kojem vlada među ljudima nepovjerenje i sumnja, u takvom, dakle, svijetu svećenik je ponajprije pozvan biti graditeljem zajedništva, osobom koja u Isusovo ime okuplja i povezuje, služi jedinstvu i miru među ljudima i narodima. "Duboko ukorijenjen u Kristovoj istini i ljubavi te pokretan žarkom željom za naviještanjem njegova spasenja svim ljudima, pozvan je, među svim ljudima, stvarati odnose bratstva, služenja, zajedničkoga traženja istine, promicanja pravde i mira."⁷⁷ Svećenik je u čvrstom životnom i prijateljskom zajedništvu s Kristom u službi čovjekova pomirenja s Bogom i s bližnjima. U službi jedinstva, svećenik svjedoči za konačni smisao i značenje Isusova zemaljskog života i poslanja koje završava smrću na križu: "da raspršene sinove Božje skupi u jedno" (Iv 11,52).⁷⁸

UMJESTO ZAKLJUČKA: ESHATOLOŠKI PRELUDIJ NADE
U SVEĆENIKOVU SLUŽENJU ZAJEDNIŠTVU

Sva sinoptička evanđelja završavaju Isusovim nalogom za poslanjem u svijetu; treba "sve" učiniti učenicima Božjim i krstiti ih "u ime" trojedinoga Boga, što znači učlaniti ih, odnosno, uvesti u sferu moći i utjecaja trojstvenosti (usp. Mt 28, 19). Ukratko: "zajedništvo (*communio*) u kojem prebiva Bog treba biti izražajno

⁷⁷ Ivan Pavao II., *Dat ću vam pastire*, br. 18.

⁷⁸ Na poantu Ivanova evanđelja poziva se i Drugi vatikanski koncil u razmišljanju o posljednjoj svrsi stvorenja i čina spasenja: "Svi su ljudi pozvani k novom Božjem narodu. Stoga se taj narod ostajući jedan i jedini, mora raširiti diljem cijeloga svijeta i kroz sve vjekove kako bi se ispunio naum volje Boga koji je u početku stvorio ljudsku narav kao jednu te je odlučio da svoju djecu, koja su bila raspršena, napokon skupi u jedno (usp. Iv 11,52)" (*Lumen gentium*, br. 13).

među Isusovim učenicima; kao takvi poslani su da izvuku čitavi svijet iz rascjepkanosti i uvedu ga u zajedništvo (s Bogom i međusobno).⁷⁹ Posljednja je dakle svrha i cilj eklezijalnog zajedništva, a onda dakako i svećenikova služenja tom zajedništvu konačno eshatološko zajedništvo, odnosno jedinstvo s Bogom i međusobno, što još tradicionalnim jezikom nazivamo *nebo*. Nebo je, kako veli Gisbert Greshake “communio čovjeka koji je postao komunijalan s komunijalnim trojstvenim Bogom”.⁸⁰ U tom je svjetlu poslanje Crkve u cjelini, a onda posebno svećenika neumoran i zdušan rad na “potrojstvljenju” cjelokupne stvarnosti, svih oblika i područja života: i mi trebamo i smijemo postati ono što Bog u svojoj trojstvenosti jest: ljubav. Nebo nije privatni susret u četiri oka pojedinca s Bogom, nego jedna “socijalna kategorija”.⁸¹ Nebo, mogli bismo reći, poznaje povijesni rast.⁸² Ono je tek tada potpuno dovršeno kada čitavo čovječanstvo bude u nebu dovršeno, kada se zaključi proces “communio-nastajanja”. Sada je nebo još u nastajanju dok Bog jednom ne bude “sve u svemu”, dok svaki brat i sestra ne postignu svoj cilj i dok se ne zaključi izgradnja Kristovog tijela. Nadahnut teologijom Kristova otajstvenog tijela, Origen kaže kako je zapravo jedno tijelo koje na posljednjem sudu uskrisuje. Mnogi su udovi, jedno je tijelo. “Tek tada će tvoja radost biti potpuna kada ti ne bude nedostajao nijedan ud.”⁸³ Slično razmišljanje nalazimo kod sv. Augustina, koji smatra kako je Božje djelovanje u povijesti spasenja usmjereno na to da mi, mnogi, postanemo ne samo “jedno” nego i “jedan” - u zajedništvu ljubavi s Isusom Kristom (Gal 3,16s.,28).⁸⁴ U tom smislu će Teilhard de Chardin reći: “Nikad se nećemo dovoljno nadati ljudskom jedinstvu, koje raste.”⁸⁵ A nadati se u tom pogledu za svećenika znači, nikad ne posustati, u milosnom jedinstvu s Kristom graditi u Crkvi i u svijetu, s vjernicima i sa svim ljudima dobre volje, zajedništvo ljubavi, radosti i mira, unositi u sve oblike i strukture pastoralnog života i rada onu otvorenost, toplinu i iskrenost odnosa koja postoji u zajedništvu trojedinoga Boga.

⁷⁹ G. Greshake, *Kratki uvod u vjeru u trojedinog Boga*, str. 58.

⁸⁰ *Isto*, str. 59.

⁸¹ *Isto*.

⁸² Usp. A. Tamarut, *Bog - otac i majka*, str. 60sl.

⁸³ Origen, *In Leviticum homilia*, 7, 2: GCS 29, 378.

⁸⁴ Usp. J. Ratzinger, *Zajedništvo u Crkvi*, str. 178-179.

⁸⁵ P. T. de Chardin, *Božansko ozračje*, Split, 1985., str. 141.

PRIEST – WITNESS OF HOPE

Summary

At the beginning the author reminds us that Church has always had to answer the signs of time, and in that context he points out that in this time, marked by the lack of hope, it is necessary for the priest to identify and live the gospel of hope and in that way become its faithful herald and witness.

The author regards the priest's witnessing of hope primarily in the context of the ecclesiology of togetherness. Namely, in this work it is pointed out that just that togetherness is the living space for hope. In the author's opinion it is an important link between the ministerial priesthood and Christian hope. The priest has been ordained to serve the community. Consequently, he is by his call and mission the man of togetherness, the person who in the unity with Christ builds close and friendly relations among people; he is in the service of Jesus' unique wish expressed in the priestly prayer of Christ: "May they all be one. Father, may they be one in us, as you are in me and I am in you." (Jn 17,21). Christian hope is also essentially determined by the dimension of togetherness. It is the hope of relationships. It originates, grows up and develops only in relationships, in relation to God and in relations to other people. The quality of hope is in the cause-effect connection with the quality of man's relations with God and with neighbours. As the life of priest, so hope too, being the relation between love and fidelity, has its origin in the mystery of God's triune love, lives in it and of it, finds in it its meaning and its final eschatological aim. Both, priesthood and Christian hope, find their source and eschatological horizon in Jesus Christ.

In the end, pointing out just that eschatological dimension of ecclesiastical togetherness, the author concludes that for a priest to hope means primarily never to give up, in gracious togetherness with Christ to build, in the Church and in the world, with the faithful and with all the people of good will, togetherness of love, happiness and peace, to feed all the forms and structures of pastoral life and work with that openness, warmth and sincerity of relations that exists in togetherness with triune God.

Key words: *priest, hope, Church, Holy Trinity, Jesus Christ, ecclesiology of togetherness, eschatological togetherness, new man, new heaven and new earth.*